

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość
ŚWINIARY

1. Nazwa
**Historyczny układ ruralistyczny wsi wraz z terenem,
na którym jest znaczna ilość zabytków
archeologicznych**

2. Czas powstania
ok. 1100, ok. 1770, 1945

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przy należność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **GÓROWSKI**

Gmina **WĄSOSZ**

6. Współrzędne geograficzne

51°34'43"N 16°46'23"E

7. Użytkowanie obecne
**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania
4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: Sweynern (1496), Schwinaren (1845), Altring (1937).

Przysiółek Świniar: Borówno – Heidichen, Heidichen (1845).

Nazwa, etymologicznie wywodzi się prawdopodobnie od służebnego charakteru osady powstałej w średniowieczu.

Historia wsi i dóbr: Miejscowość o wczesnym, słowiańskim rodowodzie, prawdopodobnie XII - XIII - wiecznym. Wymieniona w spisie wsi czynszowych biskupstwa wrocławskiego (XIV). W 2 poł. XVIII w. Świniary posiadały szkołę, wiatrak i dwa domy gminne. W latach 1765 - 1787 odnotowano: 16 kmieci, 17 zagrodników, 17 wolnych od pańszczyzny, 5 chałupników oraz 3 rzemieślników. Wówczas do Świniar należała mała osada Borówno (Heidichen) z 15 działkami zagrodniczymi, założona w okresie kolonizacji fryderycjańskiej. W tym czasie ogólna liczba mieszkańców wynosiła 201 osób. Około poł. XIX w. na terenie miejscowości wzmiankowano 24 domy mieszkalne, wolne sołectwo, młyn wodny, wiatrak, szkołę ewangelicką, 246 mieszkańców, w tym 3 rzemieślników i 3 kupców. Borówno liczyło wówczas 22 budynki mieszkalne, 1 młyn wodny oraz 154 mieszkańców, w tym 7 rzemieślników i 1 kupiec. Była to średniej wielkości wieś wraz z Borównem tworząca jedną gminę wiejską. Rozwój jej przebiegał w oparciu uprawę roli, hodowlę bydła oraz w niewielkim stopniu rzemiosło na lokalne potrzeby. Miejscowość wykształcała się na bazie osady łanowo - leśnej, obecnie o wyraźnej formie rzędówki o długości ok. 3 km; od zachodu skraj wsi dochodzi do przysiółka Borówno.

Wykaz stanowisk archeologicznych:

3/77/70-26 dymarka- ?
4/78/70-26 osada- wczesne średniowiecze.

Bibliografia:

- Adressbuch des Grundbesitzes in der Provinz Schlesien, Berlin 1937
- Buße S., Eisenbahnen in Schlesien, Eggham 1989
- Knie J., Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht der Dorfer, Flecken, Stadte und anderen Orte der königliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845
- Kwartalnik Górowski 1/2003, red. Z. Hanulak, Góra 2003
- Regesty Śląskie, red. W. Korta, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5 (1360), Wrocław 1992
- Słownik etymologiczny miast i gmin PRL, Wrocław 1984
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąsosz, Wąsosz 2000
- Zimmermann F. A., Beytrage zur Beschreibung von Schlesien, Bd 1-13, 1786

Materiały kartograficzne:

- Messtischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1937-1940 r.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, form, użytych materiałów i artykulacji elewacji.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023

Justyna Kościł
Wojcik